

V nedeljo, dne 14. januarja

in v sredo, dne 17. januarja 1906

vsakokrat ob **polu osmih** zvečer

v zgornji veliki dvorani „Narodnega doma“

— dva velika —

oratorijska koncerta

pod vodstvom koncertnega vodje g. **M. Hubada**.

Sodelujejo: gospa **Henrieta Kury**, koncertna pevka z Dunaja (sopran-solo),
gospod **Jan Ouřednik**, operni pevec slovenskega gledališča (bariton-solo),
pevski zbor „Glasbene Matice“ in orkester c. in kr. pešpolka št. 27., po-
množen po nekaterih članih „Glasbene Matice“.

Izvaja se:

„Canticum canticorum“

ali

„Visoka pesem“

kralja Salomona.

Bibliška kantata v **treh delih**. Za bariton, sopran, zbor in orkester zložil

M. Enrico Bossi, Op. 120.

Ženin (Kristus) — — — bariton.

Nevesta (Sveta cerkev) — — — sopran.

 Začetek ob polu osmih zvečer.

Cene prostorom: Sedeži po 5, 4, 3 in 2 K, stojišča po 1 K **60 h**, za dijake
po **60 h** se dobivajo v trgovini g. J. Lozarja na Mestnem trgu in na večer
koncertov pri blagajni.

Besedilo in razlaga se dobiva istotam.

A. Besedilo „Visoke pesmi“ po Bossijevi prireditvi“*)

Prvi del.

Zbor. Naj poljubi me z ustnami ustec svojih! Kajti prsi tvoje slajše so nego vino, dišeče po mazilih sladostnih.

Kakor olje dišeče tvoje je ime!

Tebe ljubijo mlade deklice.

Pelji me s seboj!

Hitimo v vonjave, dišave krog tebe!

Nevesta. (Sopran-solo.) Mene peljal je kralj v dvorane svoje.

Zbor. Oj ta radost! Veselimo se s teboj. Pomnimo: Prsi tvoje slajše so nego vino. Dobri ljubijo te.

Nevesta. Črna sem, toda lepa, hčerke jeruzalemske, kakor kedarski so šotori, kot preproge Salomona.

Nikari me ne ogledujte, ker temna sem! Solnce ožgalo me je.

Matere sinovi so mi nasprotovali. Ukazali so, da stražim vinograde. Lasten vinograd pa nisem varovala!

Povej, povej mi, koga ljubi duša moja, kje li paseš in kje počivaš opoludne da ne začnem stopati za čredami pastirjev drugih!

Ženin (Bariton-solo) Če kam ne veš, o najlepša med ženami, oj pojdi za menoj, oj pojdi za sledovi čredam in pasi ovce poleg šotorov pastirskih!

Konjičkom svojim pred vozom Faraona te prispodabljam, preljuba moja.

Tvoja lica so lepa kakor lica grlice, vrat tvoj kot nakit je biserov.

Zbor. Ovratnice drage ti naredimo v lesketu zlatem, srebrnem!

Nevesta. Ko kralj je počival na svojem ležišču, narda moja je razširjala svoje dišave.

Kot šopek je mire moj dragi, šopek mire, ki počiva sredi nedrij.

Iz Cipra grozd presladki moj je ljubi v vinogradih engadskih.

Dvospev.

}	Ženin. Glej, kako lepa si, preljuba moja, glej, kako lepa si!
	Nevesta. Glej, kako lep si ti, preljubi moj, in veličasten!
	Ženin in nevesta. Postelja najina roznata! Stebri domovja lesa so od cedre, stropi sekani vsi so iz ciprese!

Drugi del.

Ženin. Jaz sem cvet polja, jaz gorskih dolin sem lilija. Kakor lilija sredi trnja, taka je ljuba moja med hčerami.

Ah, prosim vas, hčerke jeruzalemske, pri kozah, jelenih poljanskih, ne prebudite in ne motite v spanju preljube, predrage, dokler sama spati hoče!

Nevesta. Čuj, njegov ta glas je! Glejte, tam prihaja, čez gore prihaja, čez griče zelene! Ah, moj ljubi, govori zdajle z menoj!

Ženin. Vstani in prihiti k meni, preljuba moja, ti golobica, ti lepotica! Oj pridi sem k meni!

*) Prevod je po možnosti dobeseden. Vendar so oziri na petje večkrat morali odločiti za prostejši prevod. Pri tem je bilo vselej odločilno mnenje g. konc. vodje Hubada.

Zbor. Že mrzle zime konec je. Dež ponehal je in nebo se zjasnilo. Cvetje vzknilo je v deželi naši in čas obrezovanja trt prišel je.

Radost! Pomlad je tu! Zagrlila je grlica v deželi naši!

Smokva sad je svoj obrodila, nogradi cvetoči z vonjavo so zadehteli.

Nevesta. Oj vrni se! Tak bodi, ljubi moj, kakor so koze in mladi jeleni po gorah beterskih!

Oj vrni se, preljubi moj, oj pridi k meni!

Orkestralni intermezzo.
(„Matere sinovi so mi nasprotovali.“
„Stebri domovja lesa so od cedre, stropi sekani vsi so iz ciprese!“)

Himna. (Zbor.) Glej, tu angelska je hrana,

Jed popotnikom izbrana,
V živež vsem ljudem podana!

Nikdo je ne zametuj!
Aleluja!

Tretji del.

Ženin. Ah, prosim vas, hčerke jeruzalemske, pri kozah, jelenih poljanskih, ne prebudite in ne motite v spanju preljube, predrage, dokler sama spat hoče!

Zbor (Alt). Kdo je, ki čez puščavo prihaja in se dviga kot oblaček vonjav, dehtečih mire in kadila?

Zbor (Moški zbor.) Nosilnica Salomona je! Sto junakov hrabrih spremlja jo, kar najboljših zmora Izrael! V roki vsak svoj meč drži, vsi za vojsko so pripravljani. Stražijo z orožjem kralja ti junaki hrabri, da ga ponoči nezgode groza strašna ne napade.

Nevesta, potem zbor. Oj pridite in pogledjte, hčerke sionske, Salomona kralja izraelskega na glavi s krono zlato, ki z njo ga venčala je mati na dan zaroke njegove, na dan srca največje sreče!

Nevesta. Ah, prosim vas, hčerke jeruzalemske, če kje najdete mi ljubeza, povejte njemu, da od ljubezni koprnim!

Ženski zbor. (Hčerke sionske.) Kdo je tvoj izvoljeni, tvoj ljubi, najkrasnejša ti med ženami, ker tako hrepeniš po njem?

Nevesta. Izvoljeni moj je belih lic in rudečih, izbran je iz tisočev!

Ženski zbor. In kam odšel je ljubi tvoj, najkrasnejša ti med ženami? O kje ga vodi steza njegova, da iščemo ga s teboj?

Nevesta. Moj ljubi šel je doli na vrt svoj, kjer gredice so dišav opojnih, da pasel bi po tratah in lilije v šopke bral.

Ženin. Ena je golobica moja, popolna vsa, matere edinka, izbrana porodnici svoji!

Nevesta. Jaz vzprejem te, na dom te peljem, na dom matere svoje, moj učenik! In tam ti čašo dam vina dišečega in mošta sladkega jabolk granatnih!

Ženin. Kot pečat me pritisni na srce svoje, kot pečat me pritisni na roko svojo! Kajti močna je kot smrt ljubezni sila, vroča kakor pekel je nje gorečnost. Nje svetilke žare kot baklje ognja in plamena.

Ki bivaš v vrtih in čujejo te prijatelji, daj, da še jaz poslušam tvoj glas!

Zbor. Aleluja!

B. Pojasnila o „Visoki pesmi“.

Naslov. „Visoka pesem“ Salomona je vzeta iz Svetega pisma stare zaveze. V hebrejskem originalu se zove „šir hašširim“, v latinski vulgati „Canticum canticorum“, t. j. „pesem vseh pesmi“ ali „najlepša pesem.“ Luther jo je imenoval „Hoheslied“ in tako se običajno imenuje tudi pri nas „Visoka pesem.“

Vsebina „Visoke pesmi“ je „hrepenenje dveh ljubimcev po vzajemni posesti in sreča njih končne, po marsikaterih zaprekah ovirane združitve“ (Schoepfer) ali kakor pravi Lampe v „Zgodbah“: „Visoka pesem“ opeva ljubezen ženina in neveste, Salomona in Sulamite. Ker se ljubita, hrepenita drug po drugem, hvalita si lepe lastnosti in se veselita, ko se snideta. Vsa pesem je sestavljena iz takih govorov, dejanja pa je jako malo. Podrobna vsebina celotne pesmi je po Lampetu ta: Nevesta naznani najprej hčeram jeruzalemskim, da ljubi ženina, kralja. Te jo napotijo, naj gre na pašnjo, kjer ga bo srečala. Res se srečata tukaj ženin in nevesta vsa radostna in drug proti drugemu opevata svojo ljubezen. Potem zadremlje nevesta in prelepe podobe se ji stavijo pred dušo. V sanjah ji je, kakor da bi hitela skozi mesto iskat ženina. In on pride v krajevem blišču, pa je neče vzbuditi. Sama se dvigne s hrepenenjem: on jo vidi in ona občuduje njegovo krasoto. Tudi ženin je ves prevzet od njene lepote, da jo opeva v vzvišenih besedah. Po-

vabi ga nevesta k sebi in on je presrečen, ker je nevesta njegova. Nadalje opeva ženin, kako je ponoči želel k nevesti, ki ga pa ni hotela sprejeti; ko mu je odprla, je odšel ženin. Nevesta pohiti po mestu, da bi ga našla. Dobe jo čuvaji, ki jo zaničujejo in tepejo; naposled jo najdejo jeruzalemske hčere, katerim ona opiše lepoto ženinovo. Ko ga hoče poiskati na vrtu, pride on sam in zapoje o njeni lepoti. Nato se nam zopet kaže drug prizor. Nevesta hoče v svoj vrt, kar sreča imenitnega meščana in želi zbežati. A mož ji zastopi pot, in čeprav se ona brani, mora poslušati njegove priliznjene besede, dokler mu ne pove svoje zvestobe do ženina. Pride domov, hrepeni po ženinu, dokler ta ne pride in si ne zatrdita medsebojne zvestobe. Pove tudi ženinu, kako so sklenili o njej bratje, da bi dobili zanjo ženitno odkupnino, ako ostane nedolžna. Salomon hoče zanjo dati vinograd, a bratje vzamejo samo en del. Vesel jo vnema ženin, naj poje bratom o njeni ljubezni, toda ona hoče rajša sama ž njim zbežati in bivati na samotni gori.

Cerkvena razlaga »Visoke pesmi«. Po tej vsebini je „Visoka pesem“ na videz zgolj ljubavna pesem. Tako so jo tudi nekateri razlagali. Toda peti cerkveni zbor v Carigradu (leta 553.) je tako dobesedno razlago zavrgel ter določil, da je „Visoka pesem“ razlagati edino le alegorično ali simbolično, to je, da se nam

v čutnih besedah opisuje vse kaj drugega, nego besede same pomenijo, nekaj vzvišenega. Človeško ljubavno razmerje, o katerem se nedvomno govori v pesmi, je le okvir, je le podoba za ljubezen božjo do človeštva. Ženin je Kristus, nevesta je sv. cerkev. O obeh govori „Visoka pesem“ v proroškem duhu: Kristus bode ljubil sveto cerkev, kakor ljubi mož svojo ženo. Po tej temeljni misli je razlagati vse podrobnosti v „Visoki pesmi“.

Bossijeva prireditve »Visoke pesmi« Alegorične razlage „Visoke pesmi“, kakor jo razumeva katoliška cerkev, se je vseskozi držal tudi skladatelj Bossi. Njegova kompozicija ni nič drugega nego z glasbo izražena alegorična razlaga „Visoke pesmi“ kot ljubezni med Kristusom in cerkvijo. Pripomniti pa je, da skladatelj ni uglasbil cele „Visoke pesmi“, ampak da je odbral le komaj eno tretjino od celote, ki v izvorniku obseza 8 poglavij v skupaj 116 odstavkih. Prvo poglavje je celotno sprejeto, iz ostalih pa so vzete le nekatere najlepše misli. Pa tudi pri razdelitvi vlog med ženinom, nevesto in izraelskim ljudstvom je Bossi s svojim umetniškim razumevanjem postopal čisto samostojno, precej drugače, nego je razdelitev sicer običajna. Pridrejana pa je „Visoki pesmi“ krščanska himna v besedah: „Glej, tu angelska je hrana“ itd. na koncu drugega dela.

Vodilna misel Bossijevih prireditve »Visoke pesmi« je ta: Iz stare judovske sinagoge bode

nastala nova cerkev. Sinovi stare sinagoge bodo začeli ob nastanku nove cerkve ljuti boj proti njej, ki se bo javljal v krutem zatiranju. Stiske, nesložnosti, krivoverstva in krvavi boji bodo vznemirjali njen obstanek in izpremenili nje od narave bleščeči obraz, kot bi bil ožgan od žarečega solnca. Ali dasi mora nova cerkev stopati potrnjevi poti, dvigala se bode vendar skozi puščavo kot oblak kadila in mire, lepa kot mesec, izbrana kot solnce, grozna kot vojstva trume v bitki.

To temeljno misel „Visoke pesmi“ označuje skladatelj z dvema nasprotujočima si motivoma: s krščanskim motivom („Ecce panis angelorum...“, „Glej, tu angelska je hrana“) in s hebrejskim motivom (neka pristna stara hebrejska pesem). Ta dva motiva srečavamo v skladbi v najrazličnejših izpremenah; bojujeta se med sabo, dokler se zmaga ne odloči za krščanski motiv.

Podrobna razlaga »Visoke pesmi« v alegoričnem cerkvenem duhu je jako težavna in obsežna. Trebalo bi debele knjige, kakršne so pisali n. pr. Kaulen, Schaefer, Gietmann i. dr., katerim in pa Gernsheimu, „Einführung in das Hohelied“, sledimo v razlagi. Zato hočemo podati le nekatere migljaje v lažje razumevanje. Sicer pa prepuščamo fantaziji vsakega poslušalca, da si v okviru zgoraj navedene temeljne misli po svoje tolmači vse podrobnosti, nanašajoč jih vedno na proroško označeno razmerje med Kristusom in cerkvijo.

I. del.

Začetni zbor, ki predstavlja izraelsko ljudstvo, izraža koprneče hrepenenje izvoljenega ljudstva po obljubljenem Mesiju. Prsi, mazila, olje, vonjave in dišave so razne milosti, ki izvirajo iz Kristusa.

Nato vzklikne nevesta, da se ji je ženin že približal („Mene je peljal kralj...“), kar znači prvi pojav v prerokbah obljubljene božje ljubezni do človeštva, t. j. učlovečenje božjega Sina. In zbor takoj izraža svoje veselje nad tem pojavom („Oj ta radost!“).

„Črna sem, toda lepa...“ Nevesta si je v svesti svojega nizkega stanu, svoje nagnjenosti k slabemu, in vendar je ponosna, da je nevesta Kristusova.

„Matere sinovi so mi nasprotovali...“ S temi besedami spominja nevesta (cerkev) na stiske in nasprotstva, ki jih je morala nova cerkev takoj v začetku pretrpeti. Nato pa koprneče povprašuje, kje biva ženin, da bi ne zašla na kriva pota.

Zdaj nastopi ženin (Kristus) ter pozove nevesto (cerkev), naj le hodi za njim, da prave poti ne zgreši. Pove ji, kakšno moč ji je podelil, prisposablja jo v boju zmagovitim konjičkom in s kakšno lepoto jo je obdal.

Ali cerkve ne okraši samo Kristus, ampak tudi sv. Trojica jo okiti z vsem svojim bogastvom. To znači troglasni zbor (alt, tenor in bas) „Ovratnice drage ti naredimo“.

Hrepenenje po Mesiju, kakršno se nam je slikalo v začetku, je sedaj po prihodu Zveličarjevem utešeno.

Nevesta je presrečna in opeva svojo radost nad ženinom „Kot šopek je mire moj dragi...“). Nato pa pričneta oba široko razpeljani prekrasni ljubavni duet, v katerem si izražata medsebojno ljubezen in se veselita svojega novega doma. Cerkev se običajno imenuje hiša božja. Pripomnja: „Narda“ je dišeče olje, s katerim so se mazilili. Alegorično pomenja vonjavo kreposti.

II. del.

Toda združitev Kristusa s cerkvijo še vedno ni popolna. Nevesta sedaj spi, t. j. cerkev uživa po prvih težavah, s katerimi se ji je bilo boriti, kratko časa zaželjeni mir. Po uvodnih besedah „Jaz sem cvet polja...“, katere orkester duhovito dvakrat prekinja s hebrejskim motivom, prosi in roti ženin v široki kantileni hčerke jeruzalemske, naj neveste ne zbude. Rotenje pri „kozah“ in „jele-nih“ je, da si se nam čudno zdi, popolnoma v orientalskem duhu. Salomon hoče s tem reči: Rotim vas pri vsem, kar vam je ljubo in drago.

V tem se zbudi nevesta in se veseli, ko je spoznala ženinov glas, t. j. sveti evangelij, veselo oznanilo božjega kraljestva. V razburjenem $\frac{1}{8}$ taktu se orkester glasi vedno silneje, dokler ne vzklikne ženin zmagonosno: „Vstani in prihiti k meni...“ Trikrat zakliče svoj „vstani“, vsakokrat za pol tona višje. S tem vabilom se v „Visoki pesmi“ tretjič poudarja združitev ženina in neveste. Prva je bila, ko je nevesta zaklicala, da jo je kralj peljal v hramove svoje, druga v ljubavnem duetu in tretja sedaj.

To pomenja, da je Kristus svojo cerkev nekako stopnjema poučeval in vzgojil. Sedaj se je torej velika božja obljuba docela izpolnila: Kristus se je popolnoma združil s cerkvijo. Konec je žalostnih in mrzlih časov verske slepote in teme, z ustanovitvijo nove cerkve je napočila krasna pomlad. Veselje nad tem izraža zbor v vriskajoči „pomladni pesmi“: „Že mrzle zime konec je...“ Sredi te pesmi poskuša v medigri orkester ubrati žalostinko. Kajti še ni izbrisan greh sveta. Toda prihod vzklicale pomladi se ne da več ustaviti. Veselo zavrisne zbor: „Radost! Pomlad je tu!“ in konča z neopisno lepo melodijo: „Smokva sad je svoj obročila...“ Grlica velja na jutrovem za oznanjevalko pomladi kakor pri nas lastovka ali drugod štorčija.

Zopet nastopi kratka ločitev ženina od neveste. Šel je, da nadaljuje delo. In nevesta bridko čuti ženinovo odsotnost in hrepeni po njegovi vrnitvi, kličeč mu, naj se vrne, in to s hitrostjo divjih koz in mladih jelenov. V orkestru nastopa vedno krepkejše skrajšani krščanski koral. Zdaj zakliče ženin zopet mogočni svoj: „Vstani!“ in on in nevesta radostno in navdušeno ponovita prejšnji motiv, in ko tudi še zbor vpade s polnimi akordi — zdi se, da je zmaga nove cerkve dobljena. Toda glavni boj jo še čaka.

Orkester, ki se je udeležil dvo-speva z vsem sijajem, zaduši polagoma svojo radost; čudni glasovi rogov se čujejo vmes in hkrati nastane napeta, pričakovanja polna tišina. Tu intonirajo fagoti hebrejski motiv kakor v zasmeh nove cerkve. Pridruži se jim čedalje več glasov, vedno glasneje in vedno z več glasovi odmeva motiv. Prične se orke-

stralni „intermezzo“. Besede „Matere sinovi so mi nasprotovali“ in „Stebri domovja lesa se od cedre, stropi sekani vsi so iz ciprese“, tvorijo kot nasprotna si motiva podlago intermezza. In razgrne se živa slika boja med krščanstvom in njegovimi nasprotniki. Orkester razvije polagoma vso svojo moč, a ne morebiti v homofonnih skladih, ampak v zanimivih kontrapunktičnih kombinacijah in zapletbah.

Izborna sta oba nasprotujoča si motiva, krščanski in hebrejski, drugi proti drugemu v boj speljana. Bojevito nastopa oni najprej v rogovih, dočim vztraja bas kot preplašen na enem tonu. Kmalu pa začujemo koral kakor glas od zgoraj v piskalih, obigravanih od harfe. Boj postaja vedno hujši, dokler se po dolgem borenju ne združijo orkester, zbor in orgle v koral: „Glej tu angeljska je hrana...“ Nasprotni motiv je premagan, da, celo v službo nove združitve sprejet kot medigra v koralu, in z vedno stopnjujočo se „alelujo“ izzveni drugi del.

III. del.

Po izvršenem drugem delu bi človek mislil, da je bila zmaga evangelija popolna. Ali nova vera se še ni povsod ukoreninila in kakor žalostinka se glasi, ako ženin (Kristus) z istimi besedami kot v začetku drugega dela prosi in roti hčerke jeruzalemske, naj ne motijo speče neveste.

Tu zazvene eterični zvoki v orkestru, naznjanjoč nebeško prikazen. Sv. Duh (altovi glasovi) pride in čudeč se vprašuje, kdo je, ki čez puščavo prihaja in se dviga kot oblaček vonjav, dehtečih mire in kadila. Be-

sede se nanašajo na nevesto-cerkev, ki se zmagonosno dviga iz praznote poganstva (to pomenja namreč „puščava“).

Odgovarja moški zbor, da prihaja kralj Salomon v nosilnici, obdan od „sto junakov hrabrih“ (v originalu jih je šestdeset, a to bi se ne dalo dobro peti). S seboj ima nevesto. Ženitovanjski spreved je torej. Krepek moški zbor oznanja najprej, da se bliža spreved: „Nosilnica Salomona je!...“ Dočim je v začetku in v sredi zbor imitatorično razpeljan, nastopa pri besedah „sto junakov...“ kot sklenjena bojna vrsta v polnih akordih in slika proti koncu značilno nevarnosti, ki še prete, v besedah: „... da ga ponoči nezgode groza strašna ne napade.“ Beseda „groza“ je značilno pretrgana. Globoki klarinetni toni hočejo še nadalje slikati to grozo, ali že se bliža kralj ob zvokih harfe in bobnov. In ljudstvo se pozivlja, naj pride gledat Salomona, kralja izraelskega (Najprej nevesta, potem zbor: „Oj pridite in pogledjte...“). In vse vre skupaj. Vedno polnejši, vedno krepkejši so glasovi v zboru in orkestru, dokler ne zadoni v mogočnih akordih slavnostna koračnica. In kaj pomenja ves ta slavnostni spreved, ki je po besedah pravzaprav ženitovanjski spreved? Smrt Kristusovo na križu! Kajti s svojo smrtjo se je Kristus-ženin šele takorekoč poročil z nevesto-cerkvijo. „Zlata krona“ je trnjeva krona. „Sto junakov“ je četa vseh borilcev za kraljestvo božje.

Ali še ni konca. Po šumni glasbi slavnostne koračnice zadoni iznenada zopet ona hrepenenje izražajoča elegična harmonija, kakršna se je čula prav spočetka celega dela (sedaj v lesenih trobilih). Ženin se je namreč iznova ločil od neveste (t. j. Kristus je umrl) in ta prosi hčere jeruzalemske, če ga kje najdejo, naj mu povedo, da od ljubezni koprni. S tem, da prehaja skladba k začetnim motivom, zadobi tudi v glasbeno-formalnem oziru značaj okroženosti in enotnosti. Vprašanje ženskega zbora: „Kdo je tvoj izvoljeni...?“ daje nevesti, ki je tu bolj krščanska duša sploh, priliko, da javno pripozna svojo ljubezen do izvoljenca. In na drugo vprašanje, kam da je odšel, odgovarja, hkrati razsvetljena, da je šel na vrt svoj, kjer gredice so dišav opojnih. To je tako umeti, da ostaja Kristus tudi po smrti „na vrtu“, t. j. v cerkvi. Opojne dišave so kreposti. Ženin in nevesta si še enkrat zatrjujejeta najzvestejšo vdanost in ljubezen in osobito ženin naroča nevesti v veličastni himni, naj nosi njegovo podobno neprestano kot pečat na prsih in na roki. Pečatne prstane so nosili na vratu ali na prstih desne roke. Glasba postaja vedno bolj nadzemlj-ska, nebeška in delo konča z osmeroglasno, pianissimo peto in polagoma se izgubljaajočo „alelujo“, kakor bi peli angelci v nebesih in jim odgovarjali verniki na zemlji.

A. Štritof.

